

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

-

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

1 § Monikielisen yhteiskuntaorientaation sisältö

Asetusluonnokseen on listattu aiheet, joista monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon on vähintään sisällytettävä opetusta. Asetusluonnoksessa myös todetaan, että orientaatioon voi sisällyttää muutakin kuin tässä momentissa mainittua vähimmäisisältöä. Opetushallitus katsoo, että 11 §:ssä listattu vähimmäisisältö on melko kattava muilta osin paitsi terveys- ja lapsiperhepalveluiden osalta.

Owal Group Oy:n (2023) laatiman yhteiskuntaorientaatiota koskevan selvityksen mukaan Ruotsin yhteiskuntaorientaation sisällöissä terveysaihetta on painotettu pitkään, ja esimerkiksi Skånessa yhteiskuntaorientaation kouluttajan nimikkeenä on terveys- ja yhteiskuntaneuvoja. Skånen lääninhallituksen julkaisussa (2018) MILSAsta, kansallisesta kehittämisprojektista, jossa lisäkoulutettiin Ruotsin yhteiskuntaorientaatiokouluttajia terveysteemoista, kuvataan terveysosaamisen keskeisyyttä kotoutumisen onnistumisessa. Terveys vaikuttaa ihmisen yhteiskunnallisen osallisuuden mahdollisuuksiin. Tämän vuoksi

maahanmuuttaneiden kotoutumisen ja terveyden kannalta on keskeistä, että uudet tulijat saavat jo heti monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa tietoa oman

terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä saatavilla olevista terveysterveystoista.

Toinen keskeinen, asetusluonnoksesta puuttuva aihe on lapsiperheiden palvelut Suomessa. Käynnissä olevassa Suomen Pakolaisavun ja Opetushallituksen

yhteisessä yhteiskuntaorientaation oppimateriaalin uudistamishankkeessa on kartoitettu asiantuntijoiden, viranomaisten, kouluttajien ja kotoutujien kanssa

monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa keskeisiksi nähtyjä aiheita. Yksi toistuvasti esiin noussut aihe on asiantuntijoiden mukaan lastensuojelu ja sen

palvelut. Paikkansapitävän tiedon antamisen lapsiperheen sosiaali- ja terveystalvakuista ja myös lastenkasvatuksesta Suomessa toivotaan lisäävän

maahanmuuttaneiden ymmärrystä muun muassa lastenkasvatuksen arvoista, lastensuojelun roolista, tavoitteista ja tehtävistä, varhaiskasvatuksen roolista,

sukuelinten silpomisen haitallisuudesta ja lapsen suunntervevden merkityksestä lapsen koko terveydelle. Tieto ja ymmärrys varhaiskasvatuksesta on myös

keskeistä maahanmuuttaneiden äitien työllistymisen kannalta. Siksi Opetushallitus katsoo, että tieto terveys- ja perhepalveluista tulisi sisällyttää monikielisen yhteiskuntaorientaation pakollisiin sisältöihin.

2 § Monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttaminen

Tuntimäärä

Opetushallitus pitää hyvänä sitä, että asetukseen on kirjattu vähimmäistuntimäärä monikielisen yhteiskuntaorientaation toteutukselle. Suomen Pakolaisavun aiemmin kehittämässä yhteiskuntaorientaation kurssimallissa kurssin pituus on ollut juuri n. 70 tuntia. Orientaatioita toteuttaneilta kouluttajilta saadun palautteen perusteella laajan sisällön käsittely vaatii vähintään tämän ajan. Owl Group Oy:n selvityksestä (2023) ilmenee, että Ruotsissa yhteiskuntaorientaation opetuksen vähimmäistuntimäärää nostettiin opetuksesta saatujen kokemusten perusteella 60 tunnista 100 tuntiin vuonna

2020 ja Norjassa 50 tunnista 75 tuntiin vuonna 2021. Näiden verrokkimaiden esimerkin perusteella 70 tunnin voi arvioida olevan ehdoton vähimmäismäärä

sille, että kursseilta vaadittu laaja sisältömäärä pystytään käsittelemään laadukkaasti ja yhteiskuntaorientaatiossa keskeistä dialogista opetustapaa hyödyntäen.

Opetushallitus kiinnittää huomiota asetuksen kirjaukseen, jonka mukaan vähimmäistuntimäärä 70 tuntia sisältää sekä opetuksen että itsenäisen työskentelyn. Vaikka asetukseen liittyvässä muistiossa todetaankin, että monikielisen yhteiskuntaorientaation tulee koostua pääosin opetuksesta, voi asetuksen kirjaus mahdollistaa sen, että varsinainen opetus jää selvästi alle tarkoitetun 70 tunnin,

loppuajan koostuessa tarkemmin määrittelemättömästä itseopiskelusta, jolle on arvioitu nimellinen suoritus aika.

Opetusmuoto

Opetushallitus pitää hyvänä sitä, että asetuksen mukaan monikielistä yhteiskuntaorientaatiota on lähtökohtaisesti toteutettava opetusmuotoisena. Yhteiskuntaorientaation tarkoituksena on tarjota opiskelijoille tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Tarkoituksena on samalla myös mahdollistaa

opiskelijoiden välinen keskustelu kurssilla käsittelevistä aiheista sekä reflektio, kokemusten jakaminen ja kysymykset. On ymmärrettävää, että joissakin

tilanteissa opetusmuotoisen opiskelun toteuttaminen voisi muodostua kohtuuttoman vaikeaksi, ja on näin ollen perusteltua, että asetuksessa annetaan

kunnille mahdollisuus poikkeustapauksissa toteuttaa orientaatio tarjoamalla kotoutuja-asiakkaalle itseopiskelumateriaalia. Itseopiskelumateriaalin

tarjoaminen voi myös olla joissakin tilanteissa perusteltua kotoutujan henkilökohtaisen tilanteen vuoksi, jos hänen voidaan katsoa esimerkiksi

koulutustaustansa vuoksi pystyvän hyödyntämään itseopiskelumateriaalia. Näin voi olla, jos maahanmuuttanut esimerkiksi työssäkäynnin vuoksi on estynyt

osallistumaan yhteiskuntaorientaation opetukseen.

Opetushallitus katsoo, että asetuksen kirjaus, jonka mukaan orientaatio voidaan toteuttaa toimittamalla opiskelijalle itseopiskelumateriaalia, jos kotoutuja-asiakkaan opiskelutaidot ja tausta huomioiden itseopiskelua voidaan pitää hänelle soveltuvana, antaa melko paljon tilaa tulkinnalle. Riskinä on, että esimerkiksi korkeakoulutetuille maahanmuuttaneille alettaisiin automaattisesti tarjota vain itseopiskelumateriaalia sillä perusteella, että sitä voidaan pitää

heidän taustansa huomioiden heille soveltuvana. Kuitenkin myös esimerkiksi korkeakoulutetut maahanmuuttaneet oletettavasti hyötyisivät opetusmuotoisen

yhteiskuntaorientaation tarjoamasta mahdollisuudesta keskusteluun ja reflektioon, erityisesti arvoihin ja tapoihin liittyvien aiheiden kohdalla.

Asetuksen kirjaus siitä, että orientaatiota voidaan toteuttaa lähi- tai etäopetuksena tai niiden yhdistelmänä, on myös perusteltu, ottaen huomioon pitkät välimatkat ja sen, että etenkin pienemmällä paikkakunnilla yksittäisten kieliryhmien edustajia voi olla vain yksi tai muutamia. Opetushallitus pitää kuitenkin hyvänä kirjausta, jonka mukaan monikielinen yhteiskuntaorientaatio on toteutettava lähiovetuksena, jos etäopetusta ei voida pitää tarkoituksen mukaisena kotoutuja-asiakkaan yksilöllisen taustan ja palvelutarpeen vuoksi. Näin pystytään toivon mukaan varmistamaan

se, että ne asiakkaat, jotka kaikkein eniten yhteiskuntaorientaatiosta hyötyisivät, eivät menetä tätä hyötyä siksi, etteivät pysty täysipainoisesti osallistumaan etäopetuksena toteutettuun orientaatioon.

Kouluttajien osaaminen

Asetuksessa ei mainita lainkaan monikielisen yhteiskuntaorientaation kouluttajia ja heiltä vaadittavaa pätevyyttä tai kokemusta. Opetushallitus katsoo, että vaikka kouluttajille ei asetettaisikaan muodollisia pätevyysvaatimuksia, olisi kouluttajien koulutuksesta tai kokemuksesta silti hyvä mainita asetuksessa. Tämä siksi, että kouluttajan rooli yhteiskuntaorientaatiossa on keskeinen. Asetukseen liittyvässä muistiossa todetaan, että yhteiskuntaorientaation toteutuksista saatujen kokemusten perusteella on havaittu tärkeäksi, että kouluttajalla on vahva opetuskielen sekä suomen tai ruotsin taito, yhteiskunnan ja palvelujärjestelmän tuntemus, pedagogista osaamista, kokemusta kotoutumisesta ja sen edistämisestä sekä osallistujien lähtömaiden yhteiskuntien ja kulttuureiden tuntemusta. Lisäksi todetaan, että Ruotsissa lainsäädännössä säädetään, että kouluttajilla tulee olla asianmukainen koulutus ja kokemusta aihekohtaisista tiedoista, ja Norjassa yhteiskuntaorientaation kouluttajilla tulee pääsääntöisesti olla ammatillinen tai pedagoginen pätevyys, vaikka muodollisia pätevyysvaatimuksia kouluttajille ei kummassakaan maassa olekaan.

Opetushallituksen näkemys on, että myös Suomessa olisi hyvä asetuksella säätää, että kouluttajalla tulee olla soveltuva koulutus tai muuten hankittua soveltuvaa kokemusta ja osaamista. Tämä auttaisi edistämään orientaatioiden tasalaatuisuutta.

3 § Monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttamiskieli

Opetushallitus pitää hyvänä asetuksen kirjausta siitä, että monikielistä yhteiskuntaorientaatiota tulee ensisijaisesti toteuttaa osallistujien äidinkielellä tai

muutoin hyvin osaamalla kielellä, ja että tulkitsemista tulee hyödyntää vain, mikäli asiakkaan äidinkielellä tai muutoin hyvin osaamalla kielellä toteutetun

opetuksen järjestämistä voitaisiin pitää kohtuuttomana. Kuten asetukseen liittyvässä muistiossa todetaan, voidaan äidinkielellä tai hyvin osatulla kielellä

annetun opetuksen katsoa tulkittua toteutusta paremmin takaavan yhteiskuntaorientaation teemojen sisäistämisen ja mahdollistavan keskustelun ja

kysymisen helpommin ja nopeammin kuin tulkin välityksellä. Tulisi myös huomioida, että mikäli orientaatio toteutetaan tulkin välityksellä, tulisi opetukseen varata selvästi enemmän aikaa, sillä tulkittuna saman viestin esittämiseen kuluu kaksinkertainen aika suoraan kuulijan kielellä esitettyyn viestiin verrattuna.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

-

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

-

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

-

Muut huomiot

-

Korhonen Olli
Opetushallitus